

UŞAK İLİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS DEĞERLERİNİN TURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation Of Intangible Cultural Heritage Values Of Uşak Province In Terms Of Tourism Potential

Dr. Öğr. Üyesi Serkan AYLAN

Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, mail:serkaylan@gmail.com, Konya/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7262-4440>

ÖZET

Yerel açıdan bakıldığında, köylerin, kasabaların veya şehirlerin kendine has özellikleri bulunan ve toplumların canlı hafızasını meydana getiren somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması, sadece bir topluluğun kimliğini, kültürünü ve yaşam tarzını geleceğe aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda söz konusu yörenin turizm potansiyeli açısından da katkı sağlamaktadır. Özellikle kültür turizmine katılan yerli ve yabancı turistler açısından, turistlerin ziyaret ettikleri yörelerdeki somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) öğeleri önemli birer turistik çekicilik unsuru olabilmektedir. Bu çalışmada Uşak ilinin somut olmayan kültürel miras unsurları ele alınmıştır. Literatür taraması ve ikincil verilerden yararlanılarak hazırlanan çalışmada, söz konusu SOKÜM unsurlarının kentin turizm potansiyeli için nasıl değerlendirilebileceği üzerine önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uşak, Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), Turizm.

ABSTRACT

From a local perspective, conservation of the intangible cultural heritage elements that, have specific characteristics of villages, towns or cities and form the vibrant memory of societies, not only conveys the identity, culture and lifestyle of a community to the future, but also contributes to the tourism potential of the region in question. Especially in terms of local and foreign tourists participating in cultural tourism, intangible cultural heritage (ICH) elements in the regions visited by tourists can be an important tourist attraction. In this study, the intangible cultural heritage elements of Uşak province were discussed. In the study prepared by using the literature review and secondary data, Suggestions were made on how to utilize the mentioned elements of ICH for the tourism potential of the city.

Key Words: Uşak, Intangible Cultural Heritage (ICH), Tourism.

1. GİRİŞ

Toplumların sahip oldukları kültürel değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, söz konusu kültürel değerlerin korunmasıyla ve bu kültürel değerlere sürdürülebilir bir nitelik kazandırılmasıyla mümkün olmaktadır. Yüzyıllar öncesinden bu yana yapılmakta olan el sanatları, zanaatkarlık, yaşatılmaya çalışılan örf, adet, gelenek görenekler, anlatıla gelen hikâyeler, masallar, ritüeller, ata sporları ve şenlikler vb. birçok unsur somut olmayan birer kültürel birer miras öğesi olarak toplumların tarihini ve bugününü bir arada yaşatmaktadır. Kültür ve kültürel miras kavramı, sadece sahip olunan toplumlar için değil, aynı zamanda o kültüre yabancı diğer ülke vatandaşlarınca da önem arz etmektedir. Uluslararası turizm hareketlerinde insanlar dünyanın bir ucundan diğer ucuna farklı toplumların kültürlerini tanımak, seyahat ettikleri ülkelerde çok eskiden yaşamış olan uygarlıkların bıraktıkları tarihi eserleri görmek ve o dönemler hakkında bilgi almak için seyahat etmektedirler. Seyahatleri esnasında gittikleri ülkenin halen yaşatılmakta olan zanaatları ile üretilen eşyalar ve el sanatları turistler için önemli birer hediyelik eşya olarak görülmekte ve satın alınmaktadır. Bu sayede o ülkenin somut olmayan kültürel miras öğeleri hem yaşatılmakta hem de turizm yoluyla dünyanın farklı ülkelerine tanıtımı ve ihracatı gerçekleşmiş olmaktadır. Türkiye’de son yıllarda önemi daha da anlaşılan somut olmayan kültürel miras kavramı, hem kamu yönetimince hem de akademik çevrelerce konuşulan, üzerine akademik çalışmalar, bilimsel toplantılar düzenlenen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’nin, 2003 yılında UNESCO tarafından hazırlanan “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni, 2006 yılında kabul etmesiyle birlikte, Türkiye’de bu konuya

ilişkin çalışmalar başlamıştır. Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras öğelerinin tespit edilmesi, korunması ve yaşatılmasıyla ilgili en üst merci olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir. Bakanlığa bağlı olarak İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, sorumlu oldukları şehirlerde mevcut olan somut olmayan kültürel miras unsurlarını tespit ederek, Bakanlığa bildirmekte ve tescil ettirmektedirler. Bu çalışmada Uşak ilinin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras öğeleri incelenmiş ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin şehrin turizm potansiyeli açısından kullanılabilirliğine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut olmayan kültürel miras kavramı, UNESCO'nun kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalarıyla ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Kavramın ortaya çıkışının UNESCO içerisinde uzun soluklu bir geçmişi bulunmaktadır. 1972 yılında hazırlanan Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde tanımlanan kültürel mirasın tamamen somut olması, 2003 yılında hazırlanan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde gerekçesinin ve adının belirlenmesinde etkiye sahip olmuştur (Oğuz, 2013: 5). İngilizcede "Intangible Cultural Heritage" olarak geçen somut olmayan kültürel miras kavramı, sözlü gelenekler, sahne sanatları, sosyal uygulamalar, ritüeller, bayram etkinlikleri, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar gibi atalarımızdan miras kalan ve torunlarımıza aktarılan gelenekleri veya canlı ifadeleri veya geleneksel üretim yapma bilgi ve becerilerini de içermektedir (UNESCO, 2015). Nesilden nesile aktarılan gelen bu miras, toplumların ve grupların çevresiyle, tabiat ve tarihleriyle ilişkilerine bağlı olarak, devamlı bir şekilde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve süreklilik hissi verir; bu sayede kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur. Somut olmayan kültürel miras, özellikle aşağıdaki alanlarda belirir (KTB, 2020a):

- a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar (destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar vb.),
- b) Gösteri sanatları (Karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu vb.),
- c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler (nişan, düğün, doğum, Nevruz, vb. kutlamalar),
- d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği, halk takvimi, halk meteorolojisi vb.),
- e) El sanatları geleneği (dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi).

Türkiye, UNESCO tarafından 2003 yılında kabul edilen somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik sözleşmeyi, 2006 yılında çıkarılan 5448 sayılı "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" ile kabul ederek, sözleşme taraflarından biri haline gelmiştir (Resmi Gazete, 2006). Türkiye'nin ilk yazımları Hükümetler Arası Komite'nin 2008 yılında İstanbul'da gerçekleşen Üçüncü Olağan Toplantısı'nda daha önce ilan edilen Başyapıtların 16. Madde kapsamındaki Somut Olmayan Kültürel Miras Temsilî Listesine alınmasıyla gerçekleşmiştir. Aralık 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı 18 adet unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlar aşağıdaki gibidir (UNESCO, 2020);

- ✓ **İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi:** Geleneksel Türk Okçuluğu (2019), Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018), Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017), Geleneksel Çini Sanatı (2016), İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016), Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014), Türk Kahvesi ve Geleneği (2013), Mesir Macunu Festivali (2012), Geleneksel Tören Keşkeği (2011), Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010), Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010), Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010), Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir), Âşıklık Geleneği (2009), Karagöz (2009), Meddahlık Geleneği (2008), Mevlevî Sema Törenleri (2008),
- ✓ **Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi:** Isık Dili (2017).

Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce hazırlanan, Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri'nde kayıtlı 114 somut olmayan kültürel miras unsuru bulunmaktadır (KTB, 2020b). Söz konusu somut olmayan kültürel miras unsurlarından bazıları Uşak iline de özgüdür.

2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm

Somut olmayan kültürel miras kavramı son yıllarda birçok araştırmacı tarafından incelenmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm sektörü için önemli bir kavram ve turistik ürün olabilecek potansiyele sahip olan somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilgili turizm alanyazınında farklı çalışmaların olduğu görülmektedir. Örneğin, Pelit ve Türkoğlu (2020), çalışmalarında ebru sanatının bir turizm çekicilik unsuru olarak değerlendirilme potansiyelini araştırmışlar; Çalık ve Ödemiş (2018), Gümüşhane ilinin somut olmayan kültürel miras değerlerini sürdürülebilir turizm çerçevesinde incelenmişler; Çetinkaya ve Yıldız (2018), somut olmayan kültürel miras unsuru Erzurum lavaş (acem) ekmeğinin turistik ürüne nasıl dönüştürülebileceği hususunda önerilerde bulunmuşlar; Şahin ve Özdemir (2018), araştırmalarında 77 şehrin İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin internet sayfalarını incelemişler ve müdürlük sayfalarının yarısından fazlasında o kentin somut olmayan kültürel mirası ile ilgili herhangi bir bilginin bulunmadığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca Çevik ve Saçılık (2016), bir somut olmayan kültürel miras ögesi olan Türk kahvesi kültürü ve geleneğinin, yenilikçi bir turizm ürününe nasıl dönüştürüleceğine dair örnek olay incelemesinde bulunmuşlardır. Ar ve Uğuz (2015), somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin rollerini incelemişler; Çapar ve Yenipınar (2016) yöresel yiyeceklerin somut olmayan kültürel miras kaynağı olarak turizm sektöründe kullanılabilirliği üzerinde durmuşlar; Ayvaci ve Gülcan (2017), turistik animasyonlarda somut olmayan ulusal kültürel miras unsurlarının kullanılma durumlarını incelemişler; benzer bir çalışma olarak Metin (2018), animasyon hizmetleri kapsamında somut olmayan kültürel miras unsurlarının değerlendirilmesinde Türk gecelerini incelemiş; Saçlı ve Avcıkurt (2018), kültür turizmine katılan yabancı turistlerin, destinasyon tercihinde somut olmayan kültürel miras unsurlarının önemini araştırmıştır. Söz konusu araştırmalar ve daha fazlası somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizm sektörü için arz ettiği önemi ortaya koyduğu düşünülmektedir.

3. YÖNTEM VE BULGULAR

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma literatür tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiş ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Çalışmada, sahip olduğu kültürel alanlar açısından Ege bölgesinde önemli bir yere sahip olan Uşak ili araştırma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmanın amacı, Uşak ilindeki somut olmayan kültürel miras unsurlarını incelemek, bu kültürel unsurların Uşak turizminin gelişimine yönelik sağlayacağı katkıları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada kullanılan ikincil veriler Uşak Belediyesi, Uşak Valiliği, Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nün internet sayfalarından toplanmıştır. Çalışmada, Uşak ilindeki mevcut somut olmayan kültürel miras unsurlarının özellikleri materyal olarak kullanılmıştır. Araştırmada somut olmayan kültürel miras unsurlarının turizmdeki yeri ve önemi belirtilerek genel olarak önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmada, "Uşak İlinin Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirmesi"ni yapmak amacıyla Uşak ilinde bulunan somut olmayan kültürel miras unsurlarının incelenmesine yönelik aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- ✓ Uşak ilinin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras unsurları nelerdir?
- ✓ Uşak ilinin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras unsurları turistik bir ürüne nasıl dönüştürülebilir?

3.2. Uşak İli ve Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

Tarihi M.Ö. 4000'lere kadar giden ve Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Uşak, 5341 km² yüz ölçümüne (Uşak Belediyesi, 2014a) ve 2019 yılı itibarıyla 370.509 kişilik nüfusa (TÜİK, 2019) sahip bir kenttir. Antik dönemde "Temenothyrea" ismiyle bilinen kent, tarih boyunca sırasıyla Frigya, Lidya, Pers, Helenistik Dönemde Büyük İskender, Roma İmparatorluğu, Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans), Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları gibi birçok uygarlığın hakimiyeti altında kalmıştır. Cumhuriyet Döneminde 1953 yılına kadar Kütahya ilinin bir ilçesi konumundayken, 1953 yılında il olmuştur (Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020). Uşak, hem tarihi geçmişi hem de bulunduğu

coğrafya sebebiyle zengin kültürel ve turistik arz potansiyeline sahip bir kenttir. Ulubey Kanyonları, Taşyaran Vadisi, Blaundus, Sebaste ve Akmonia Antik Kentleri, Clandıras Köprüsü, Arkeoloji Müzesi gibi çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilen somut turistik ürünleri bulunan Uşak ilinin, aynı zamanda kültür turizmi açısından önem arz eden somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) öğeleri de bulunmaktadır. Söz konusu SOKÜM unsurlarına bakıldığında bunların, Tören Keşkeği Geleneği, Kilim Dokuma Geleneği, Zeybeklik Geleneği, Cirit, Hıdırellez, Yaşayan İnsan Hazinesi, Aşure Geleneği, İnce Ekmek Geleneği, Dış Hediği Geleneği, Çeyiz Geleneği, Halı Dokuma Geleneği ve Tören Keşkeği Geleneği gibi somut olmayan kültürel miras öğeleri olduğu görülmektedir.

Şekil 1. Uşak İli Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

3.2.1. Tören Keşkeği Geleneği

Kadın ve erkeklerin grup olarak iş paylaşımı yaparak katılım sağladığı, büyük kazanlarda ve açıkta yakılan ateş üzerinde et ile buğdayın beraber pişirilmesiyle hazırlanan tören yemeğine keşkek, söz konusu yemeğin çevresinde gerçekleşen ritüellere ise Tören keşkeği Geleneği denilmektedir. Keşkek geleneği toplu katılımın yoğun olduğu etkinliklerde ortaklaşa ve yardımlaşmaya dayalı bir şekilde gerçekleşen sosyal bir uygulamadır. Keşkek pişirilmeden evvel et ile buğdayın uzun süre dövülmesi ve pişirme esnasında yemeğin ortak bir ahenkle karıştırılması, geleneğin simgesel taraflarını meydana getirir (KTB, 2011).

Resim 1. Tören Keşkeğinin Dövülerek Pişirilmesi (yemek.haber7.com, 2013)

Resim 2. Servise Hazır Hale Gelen Keşkek (https://yemek.com/tarif/etli-keskek-yemegi/)

Tören Keşkeği Geleneğinin, kural ve ritüellerinin geleneğe uygun ve intizamlı bir şekilde uygulandığı iller Kastamonu, Afyonkarahisar, Antalya, Uşak, İzmir, İzmir, Kırşehir, Sivas, Muğla, Muş, Aydın, Tekirdağ, Tokat, Erzincan, Adana, Sinop, Amasya, Çankırı, Çorum, Yozgat gibi iller olmakla beraber, Türkiye genelinde yaygın bir şekilde görülmektedir. Tören keşkeği sünnet ve evlenme düğünleri, Ramazan ve Kurban bayramları, Muharrem ayı, Hac ziyareti yemeği, toplu yağmur duaları ve mevlit gibi vesilelerle özel günlerde pişirilip dağıtılmaktadır. Keşkek töreninin bir parçasını oluşturan keşkek yemeği sadece düğün gibi törenlerde değil, evlerde veya lokantalarda bir öğün yemeği olarak da tüketilmektedir. Özel günlerle veya törenlerle simge haline gelen tören keşkeği geleneğindeki önemli bir unsur olan keşkeğin hazırlanma ve tüketim aşaması ortak çaba gerektiren bir özelliğe sahiptir. Keşkeğin temel malzemeleri olan buğday ve et, aileye özel bir kutlama yapılacağı zaman ev sahibi tarafından temin edilmekte, gerekli işgücü ise köy halkının yardımlarıyla sağlanmaktadır. Karşılıklı iletişimin ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesine imkân veren keşkek törenine davetli olsun veya olmasın her kültürden, cinsiyetten, yaştan ve etnik gruptan bireyler ayırt edilmeden katılım sağlayabilmektedir. Keşkek yapımı için gerekli olan ağaç kepçe, tokmak, sok, çomça, şişek gibi araçların üretiminin devam etmesi ise, toplumun yaratıcı niteliklerinin ortaya konulmasına ve gelişmesine imkân vermektedir. Keşkek törenine hazır hale getirmek için, keşkeklik buğdayın dövülmesinde kullanılan ve özel bir taş işçiliği ile yapılan Dibek Taşı, topluluğun ortak malıdır ve topluluktaki tüm bireyler, özel bir öneme sahip olan dibek taşının temizliğinden sorumludur. Dibek taşında dövülerek pişirmeye hazır hale gelen buğdaylar, her yıl kalaycılık mesleğini icra edenler tarafından özenle kalaylanan büyük bakır kazanlarda, dayanıklı ve kokusuz ağaçlardan el işçiliğiyle imal edilen büyük ağaç kepçelerle karıştırılarak (dövülerek) pişirilmektedir (KTB, 2011).

3.2.2. Kilim Dokuma Geleneği

Uşak ilinin önemli bir el sanatı ve somut olmayan kültürel miras unsuru da Eşme Kilimleri'dir. Günümüzde Eşme kilimlerinde geçmişle kıyaslandığında değişimler meydana gelmiştir. Geçmişte Eşme halkının kendi ihtiyaçları için dokuduğu, günümüzde örnekleri camii ve mescitlerde bulunan eski kilimler ile bugün evlerde kullanılan ve tüccar siparişleri üzerine ticari amaçlarla dokunan kilimler kıyaslandığında, boya ve iplik kalitesi bakımından oldukça farklılıkların olduğu görülmektedir. Yine de bu kültür halen yaşatılmakta, el dokuması kilimler ister ticari olsun, ister çeyiz olsun, isterse günlük kullanım amaçlı olsun ipacı denilen el dokuma tezgahlarında emek emek dokunmaktadır.

Resim 3. Eşme Kiliminin Dokunması (www.haberler.com, 2019)

Eşme Kilimleri genel olarak, “Altınbaş, Toplu-hürriyet-Albaş-Selvili Namazlağ olarak gruplandırılır. Ayrıca “ Gıcıklı dedikleri bir kilim türü de yapılmıştır. Her yıl mayıs sonunda Uluslararası Eşme Kilim Kültür ve Sanat Festivali düzenlenmektedir (KTB, 2020c).

3.2.3. Halı Dokuma Geleneği

Türk halı sanatının ilk örneği M.Ö. 5. ve 4. dönemlerine tarihlendirilen İskit mezarlarında bulunan Pazırık halısıdır. Hammaddesi yün olduğundan dolayı, Orta ve Batı Asya'daki koyun besleyen toplumlarda yer yaygısı olarak kullanılan halı, Batı ve Orta Asya Türklerinden günümüze kadar ulaşmıştır. Halı dokumasında yünün yanı sıra pamuk ve ipek de hammadde olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de dokunan halılarda kullanılan düğüm tekniği genellikle Gördes düğümüdür (KTB, 2013a).

Resim 4.Uşak Halısının Dokunma Aşaması (Uşak Belediyesi, 2018).

Türkiye’de Hereke, Uşak, Bergama, Gördes, Kula, Ladik, Yahyalı, halıları kullanılan ip, motif ve renkleri açısından öne çıkmaktadır. Genellikle kadınlar tarafından dokunan halıların tezgâhlarına düzen (Uşak yöresinde ıpacı) adı verilir ve bu tezgâhların yatık ve dik olmak üzere iki çeşidi vardır. Halılarda kullanılan desen ve motiflere bakıldığında; bitki, hayvan, geometrik motifler, karışık şekiller ve sembollerin, özellikle de ağaç, çiçek, çift başlı kartal, kuş, üçgen, dörtgenlerin kullanıldığı görülmektedir. Halının etrafında genellikle su adı verilen ve çerçeve niteliği taşıyan karışık motifli bordürler ile ortasında göl, madalyon, sandık gibi desenler yer alır. Halılarda kullanılan semboller ve desenler, barındırdıkları manalarıyla aynı zamanda birer iletişim aracıdır. Halı, bir ev eşyası olmasının ötesinde, çeyizlerdeki değeri ile evlenme; hanelerden çıkan cenazelerde tabutların üzerine örtülmesiyle de ölüm geleneklerinde yer almıştır. Halı aynı zamanda kültürel kimliğin de bir parçası olmuş, halıyı dokuyan birey, dokuduğu halısına, aşireti, ailesi veya kendisine ait bir desen yerleştirerek kimlik kazandırmaktadır (KTB, 2013a).

3.2.4. Hıdırellez

Hıdırellez, bahar mevsiminin gelmesini kutlamak üzere miladi takvime göre 6 Mayıs’ta gerçekleştirilen mevsimlik bir bayramdır. Anadolu’da kış mevsiminden sonra doğanın yeniden dirilmesi ile bolluk ve bereket beklentisini simgeleyen gün 6 Mayıs’tır ve bugüne Hıdırellez adı verilmektedir. Temelinde Hızır ve İlyas peygamberlerin yeryüzünde bir araya geldiğine inanılan gündür. Hıdırellezden önce evlerde temizlik yapılır, çeşitli yemekler hazırlanır ve genellikle “hıdırlık” adı verilen sulak ve yeşil alanı bol olan mesire yerlerine gidilerek piknik yapılır. Bu mesire alanlarında farklı oyunlar oynanır, eğlenceler yapılır. Bazı yerlerde mesire alanının ortasında çok büyük bir ateş yakılarak, bu ateşin üzerinden dualar ve mâniler söylenerek asgari üçer kez atlanır. Ağaçların dallarına çaput bezler bağlanarak adaklar adanır. Gül ağaçlarının dibine, içinde dileklerin yazılı olduğu çömler gömülür veya Hızır’a ulaşması istenen dilekler, küçük bir kağıda yazılarak bir akarsuya veya denize atılır. Türkiye’nin birçok yerinde tabiatın canlanmasıyla birlikte madden ve manen kendini yeni bir yıla hazırlamak isteyen Müslüman ve Hristiyan toplumlarca aynı gün içerisinde kutlanır (KTB, 2013b).

3.2.5.Cirit

Cirit, bir diğer ifadeyle Çavgan, Türklerin asırlardan bu yana oynadıkları bir ata sporudur. Anadolu’nun hemen her köşesinde düğünlerde ve bayramlarda köy delikanlıları ve kasaba halkınca Cirit Oyunu oynanmaktadır. Bu kültür büyük şehirlerden ziyade, köy ve kasabalarda yoğun olarak yaşatılmaktadır. Sinop’tan Gaziantep’e, Bursa’dan Antalya’ya kadar Doğu, Batı, Güney ve Kuzey Anadolu’da köylerde güreş ile birlikte başlıca yiğitlik ve savaş oyununu meydana getirmektedir. At üzerinde süngü ve mızrağın düşmana daha iyi savrulması amacıyla ortaya çıkmış bir oyun olan cirit, süngü ve mızrağın yapıldığı cirit ağacının veya aletin savaş gücünü geliştirmek için bir eğitim malzemesi olarak ortaya çıktığı, bu eğitim malzemesiyle at üzerinde antrenmanlar yapılarak kuralları olan bir oyun haline gelmiştir.

Resim 5. Cirit Sporu (www.mahalligundem.com, 2020)

Cirit Oyunu'nda birbirine rakip iki takım bulunmaktadır. Bu takımlar 70 ile 120 metre genişliğindeki bir alanda karşılıklı olarak alanın en gerisinde beşer, altışar veya yedişer kişi olmak üzere dizilirler. Ciritçiler yöresel kıyafetleriyle birlikte atlarına binerler. Sağ ellerinde atacakları ilk cirit, diğer ellerine de yedek ciritlerle birlikte kamçılarını alırlar. İki taraftan bir atlı öne fırlayarak, karşıda dizili olan rakiplerin önüne 30-40 metre kadar yaklaşır. Alay durağındaki rakip takım oyuncularından birine sağ elindeki ciriti savurur ve sonra geri dönerek, atını kendi takımının olduğu dizisine doğru mahmuzlar. Daha sonra, karşı tarafın oyuncusu hızlı bir şekilde onu takip eder, elindeki ciriti geri dönüp kaçan rakip takım oyuncusuna fırlatır. Bu kez ilk oyuncunun çıktığı sıradan diğer bir ciritçi onu karşılar. İkinci diziden çıkan, sırasındaki yerini almak için hızla yerine dönmeye çalışır. Bu defa rakibi onu kovalar ve ciritini fırlatarak onu vurmaya çalışır (Uşak Belediyesi, 2014b). Bir ata sporu olan cirit, Uşak için önemli bir kültürel miras ögesi olup, Türkiye cirit şampiyonalarında rekabet eden profesyonel atlı cirit takımları da mevcuttur.

3.2.6.Çeyiz Geleneği

Evlilik çağına gelen ve evlenecek olan kız ve erkeklerin aileleri tarafından, yeni kurulacak aileye destek vermek amacıyla yaptırılan, satın alınan ve hazırlanan mal, mülk, para veya eşyaya çeyiz adı verilmektedir. Çeyiz geleneği ise, çeyizin hazırlanması, kız evinden oğlan evine götürülmesi, sergilenmesi etrafında oluşan geleneklerin toplamıdır. Çeyiz geleneği asırlar boyunca Anadolu'nun birçok yerinde düğün gelenekleri ile birlikte tatbik edilmektedir. Kızlar açısından ayrı bir öneme sahip olan çeyiz hazırlıkları, kişinin doğumuyla başlar ve genç kızın evlenmesine kadar devam eder. "Kız beşikte, çeyiz sandıkta" deyişi bu geleneğin sabır, emek ve ekonomik bir gayret gerektiren tarafına atıfta bulunur. Çeyiz sadece kız çocukları için değil, erkek çocukları için de hazırlanır. Çeyizde en önemli eşya çeyiz sandığıdır ve tüm çeyiz bu sandık içinde biriktirilir. Sandığa konan eşyalar içinde oyali, dantelli, işlemeli çeşitli örtüler, yaygılar, bohçalar, giysiler bulunur. Ayrıca, sandığın içine yöreden yöreye değişmekle birlikte ilk olarak dolu olsun diye 'don', gönensin diye 'gömlek', sofrası açık olsun diye 'sofra bezi' veya nazar değmesin diye 'şap' yerleştirilir. Sandıktaki eşyalarda oluşan lekeler şeytanın sebep olduğu inancı bulunduğundan, sandığa şeytan yaklaşmasın diye çörek otu, iğde, bıçak ve makas da konulur. Bunların yanı sıra, gelinin gittiği yerde ocağı yakması için kibrit, kök salması için maya koyulması da görülen çeyiz adetlerindendir. Bir gelinin çeyizi ne kadar çok ve değerli eşyalardan oluşuyor ise ailenin itibarı o kadar artmış olur (KTB, 2014a).

Resim 6. Uşak'ta Bir Çeyiz Sergisi (Eşme Kırnköy, 2018)

Uşak ili çeyiz geleneğinde gelinin çeyizlerinin sergilenmesi adeti de mevcuttur. Düğün günü düğün evinin uygun bir yerine (yaz mevsiminde bahçeye veya dam üstüne, kışın ise evin içerisindeki müsait bir odasına) çeyiz sergisi yapılır. Düğüne gelen misafirler bu sayede gelinin çeyizlerini görürler.

3.2.7.Yaşayan İnsan Hazineleeri

Ümmü Balyemez (Eşme Kilimi Dokuma Ustası: Envanter Numarası: 02.0031 Yılı: 2017

1941 yılında Denizli'nin Buldan ilçesinde dünyaya gelen ve beş yaşından itibaren gözleri görmeyen Ümmü Balyemez, karanlığa rağmen dokuduğu kilimlerin renkleriyle yaşamına renk katmış dokuma ustası olmuştur. Kilimlerinde hata olmaması için ilmeklerini sayarak, iplerin renklerini ise sardığı tahta, plastik ve odun parçalarıyla ayırt ederek ustalığını icra etmiştir (KTB, 2018).

Resim 7. Ümmü BALYEMEZ (KTB, 2018)

Yüzlerce kilim dokuyan Ümmü Balyemez görme engelli olmasına rağmen kilim dokuma geleneğini sürdürmesiyle toplumsal farkındalığa katkı sağlamıştır. Bununla birlikte Eşme Kilim dokumacılığını yaşatmış ve bu geleneği sürdürecektir çıraklar yetiştirmiştir. Ümmü Balyemez, 28 Haziran 2018 tarihinde vefat etmiştir (KTB, 2018).

3.2.8.Diş Hediği Geleneği

Yeni doğan bebeğin ilk çıkan dişinin kutlanması, dişlerinin daha sağlam ve rızkının bol olmasını dilemek amacıyla, hedik adı verilen ve buğday tanelerinin kaynatılmasıyla elde edilen yiyeceğin, çerezle karıştırılarak komşu ve akrabalara dağıtılmasını içeren uygulamalara diş hediği geleneği adı verilir. Bu gelenek diş buğdayı, diş bulguru olarak da adlandırılır. Diş hediği geleneği, yöreden yöreye farklılık gösterse de Anadolu'nun birçok yöresinde asırlardır yaşatılmaktadır. Bebeğin biyolojik olarak gelişmesinde önemli bir aşama olan diş çıkarma, aile içinde sevinçle karşılanır ve o günü kutlamak amacıyla akrabalar ve komşular çağırılarak diş hediği yapılır (KTB, 2014b).

Resim 8. Diş Buğdayı (www.tarifyaz.com, 2020).

Geleneğin icrası esnasında, bir tepsi veya bez üzerine oturtulan çocuğun kafasından biraz hedik serpilir. Bazı bölgelerde çocuğun dişlerinin yamuk çıkmaması için döküldükten sonra çocuğun başında kalan hediklerden birkaçı ipe dizilerek kız çocukların saçlarına, erkek çocukların ise boynuna takılır. Yere dökülen hedik ise çocuk büyüdüğünde faydalı biri olması beklentisiyle kuşların yemesi için evin dışına

bırakılır. Diş hediği töreninde çocuğun önüne her biri ayrı bir mesleği temsil eden bıçak, kalem, kitap, ekmek gibi nesneler bırakılır ve çocuk hangisini eline alırsa, gelecekte o mesleği yapacağına inanılır. Kutlamanın sonuna doğru davetliler çocuğa giysi ve oyuncak gibi hediyeler verir. Hedikten, komşulara da dağıtılır. Hedik getirilen tabak yıkandığı takdirde çocuğun dişlerinin çürük olacağına inanıldığından yıkanmadan ve içine hediye veya bahşış konularak geri verilir. Diş hediği geleneği sayesinde çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmesinin sevinci dost, akraba ve komşularla paylaşarak, insanlar bir araya gelmiş olur ve birlik beraberlik duyguları pekişir (KTB, 2014b).

3.2.9.İnce Ekmek Geleneği: Yufka ve Lavaş

Yufka ve Lavaş, “oklava” adı verilen araçlarla hamurun açılmasıyla şekillendirilen yuvarlak veya oval biçimli ince ekmek türlerindendir. Her iki ekmek de buğday unundan yapılmaktadır. Genel olarak, yufka yapımında mayasız hamur kullanılırken lavaş hamurunda maya kullanılır. Yapılan hamurdan küçük parçalar alınarak, “beze” adı verilen düzgün şekilli yuvarlak hamurlar el yordamıyla hazırlanır. Bezeler oklava kullanılarak “senit” adı verilen ahşap masalarda açılır. İnce ekmekler, ateş üstüne konulan “sac” adı verilen metal araç üzerinde pişirilebilirken, taş fırınlarda odun ateşinde veya “tandır” adı verilen geleneksel fırınlarda da pişirilir. Pişen ince ekmekler uzun süre kullanmak üzere saklanabilir ve yemeden birkaç saat önce servise hazırlamak için üzerlerine su serpilerek yumuşatılır. İnce ekmek yapımı, kentsel alanlarda lavaş ve yufka fırınlarında ustalar tarafından sürdürülen, köylerde ve şehirlerde geleneksel olarak özellikle kadınlar tarafından yardımlaşarak yapılır (KTB, 2015).

Resim 9. Sacda Yufka Yapımı (www.yeniasir.com.tr, 2020)

Komşuların hep birlikte ince ekmek yapmak için toplandığı bu sosyal dayanışma ortamlarında bireylerin günlük sıkıntıları dile getirilir ve çareler üretilir. Günlük veya dönemsel ekmek ihtiyacını karşılamak üzere yapılmalarının yanında, Ramazan ayında, hasat öncesi, düğün, cenaze ve bayram gibi özel gün ve davetlerde toplu olarak lavaş-yufka yapılır ve yenilir. Örneğin, düğün davetleri, “ekmek atımı” denilen lavaş veya yufkanın her eve dağıtılması ile başlar. Bu yönleriyle gelenek, insanları bir araya getiren, dayanışmayı artıran ve bağları güçlendiren sosyal ve kültürel bir işleve sahiptir. Gelenekle birlikte şekillenen deyiş ve atasözü gibi pek çok sözlü edebiyat ürünü de bulunmaktadır. Geleneğin aktarımı; fırınlarda ve evlerde usta-çırak ve aile ilişkisi içerisinde, üniversiteler ve diğer STK’larca sürdürülen kurs ve derslerle sağlanmaktadır (KTB, 2015).

3.2.10.Zeybeklik Geleneği

Zeybekler tarihi kaynaklarda, yaklaşık olarak 4 asır boyunca, Batı Anadolu’da etkili olan eşkiya gruplarının son temsilcileri olarak lanse edilse de Kurtuluş Savaşı ile birlikte yeni bir kimliğe bürünmüş ve kahraman haline gelmişlerdir. Zeybeklik geleneği; yoksulun, kimsesizin yanında duran, zulm edenlere başkaldıran bir kahramanın kendine özgü davranış biçimlerini, gelenek-göreneklerini, giyim tarzlarını, türkülerini ve danslarını içerir. Geleneksel örgütlenmesine baktığımızda zeybek topluluğuna ‘çete’, çetenin içinde yer alan elemanlara ‘zeybek’, çetenin başında bulunan zeybeğe ‘efe’, çetenin diğer üyelerine ‘kızan’, efenin yardımcısına ‘başkızan’ ya da ‘başzeybek’ adı verilmektedir. Lider olan efe, yönetici ve karar verici tek erktir. Kızan ile zeybek seçimi, efenin ölmesi durumunda kimin yeni efe olacağı gibi konularla ilgili kararların alınması belirli kural ve ritüellere göre yapılmaktadır. Zeybeklik kavramı, halkın zihninde bulunan sembolik içeriğiyle, kültürel kimlik ifadesi taşımaktadır. Bu sebeple, zeybekliğe özgü kimi uygulama ve alışkanlıklar yöre insanları tarafından devam ettirilmektedir. Zeybeklik aynı zamanda yerel

sivil toplum kuruluşlarınca gerçekleştirilen çeşitli etkinliklerde folklorik ve turistik bir kültür unsuru olarak da yer bulmaktadır. Zeybeklik geleneği günümüzde geleneksel anlamdaki sosyal etkinliğini yitirmiş olup, ancak müzik, giysi ve dans boyutuyla varlığını sürdürmektedir. “Zeybek oynamak” ve “Zeybek Söylemek” gibi günlük konuşma dilinde sıkça görülen ifadelerden de anlaşılacağı üzere zeybeklik geleneği, halk müziği ve halk danslarının belli başlı karakteristiklerinden biri haline gelmiştir (KTB, 2013c).

Resim 10. Uşak Yöresi İslamoğlu Zeybeği (videoara.ws, 2020)

Uşak ve çevresinde halk müziği ve dansı olarak görülen zeybek türü “İslamoğlu Zeybeği” olarak bilinmektedir. Uşak’ta özellikle düğün ritüelinin içerisinde vazgeçilmez olan İslamoğlu Zeybeği daha önceki dönemlerde canlı olarak icra edilirken, günümüzde kaydedilmiş halinin icra edilmesi şekline dönüşmüştür (Canyakan, 2015:5).

3.2.11. Aşure Geleneği

Aşure; buğday, fasulye, nohut, kayısı, incir gibi bakliyat ve yemişlerin bir arada kaynatılması ile pişirilen bir yiyecektir. Aşure geleneği ise, söz konusu bu yiyeceğin Hicri takvime göre Muharrem ayında pişirilmesi ve dağıtılması ile ortaya çıkan faaliyetlerin tümüne verilen isimdir. Aşure kelimesinin kökeni, İbranice onuncu anlamındaki “asor” kelimesine dayanmaktadır. Aşure ayı olarak bilinen Muharrem ayında gerçekleştiğine inanılan olaylara ilişkin birçok anlatı mevcuttur. Bunlardan en yaygın olarak bilinenler; Hz. Nuh’un gemisinin karaya oturması, Hz. Âdem’in tövbesinin bu günde kabul edilmesi, Hz. İbrahim’in ateşten kurtulması gibi olaylardır. Muharrem ayının 10. gününde aşure, yaygın olarak Hz. Muhammed’in torunu Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edilmesini anmak için yapılmaktadır. Aşure, bu geleneği devam ettiren toplumlara göre çeşidi ve sayısı değişse de içine konan malzemenin çokluğu ile ün sahibi olan bir yiyecektir (KTB, 2013d).

Resim 11. Aşure (www.haberturk.com, 2018)

Aşure, pişirildikten sonra duası edilir; şifalı bir yiyecek olduğu inancı bulunduğu için önce hastalara ve çocuklara yedirilir, daha sonra yakın çevreden başlamak üzere birçok insana dağıtılır. Kabul edilen aşure ikramının kabı yıkanmaksızın geri verilir. İkramlardan artan aşure, meyve ağaçlarının dibine dökülür ve bu ağaçların daha çok meyve vereceğine inanılır. Aşure geleneği, İslam mezheplerinde kendine yer bulduğu

gibi Musevilerde ve Hristiyanlarda da farklı isimlerle bilinmektedir. Anadolu'nun hemen her yerinde bilinen ve hala uygulanan aşure geleneği günümüzde köy derneklerinin düzenlediği çeşitli organizasyonlar yoluyla bir şenliğe de dönüştürülmüştür (KTB, 2013d).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Uşak ilinin somut olmayan kültürel miras öğeleri ele alınmış olup, söz konusu öğelerin, ilin turizm potansiyeli açısından nasıl kullanılabileceği değerlendirilmiştir. Literatür taraması ve Uşak Valiliği, Uşak Belediyesi, Uşak İl Kültür Turizm Müdürlüğü ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nün internet sayfaları gibi ikincil veri kaynaklarından toplanan veriler ışığında, Uşak ilinin 10 adet somut olmayan kültürel miras öğesine sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu bu somut olmayan kültürel miras öğelerine bakıldığında bunların, Tören Keşkeği Geleneği, Kilim Dokuma Geleneği, Halı Dokuma Geleneği, Hıdırellez, Cirit, Çeyiz Geleneği, Diş Hediği Geleneği, İnce Ekmek Geleneği: Yufka ve Lavaş, Zeybeklik Geleneği, Aşure Geleneği ve Yaşayan İnsan Hazinesi: Ümmü Balyemez olduğu görülmektedir. Bu SOKÜM unsurların Uşak turizmi için birer turistik ürüne dönüştürebilmesi için aşağıdaki öneriler sıralanmıştır:

- ✓ Öncelikle, Uşak ilinin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras unsurları, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün internet ana sayfasında bir sekme altında belirgin bir şekilde gösterilebilir.
- ✓ Kültür ve Turizm Bakanlığı Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri'nde kayıtlı bulunan 114 somut olmayan kültürel miras içerisinde olup da, Uşak ili karar mekanizmaları (Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Belediye Başkanlığı) tarafından, bildirimde bulunulmayan "Geleneksel Sohbet Toplantıları" gibi unsurlar Uşak ve çevre köylerinde tek tek araştırılıp, tespit edilip Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bilirimde bulunulabilir.
- ✓ Uşak il sınırları içerisinde yılın belirli dönemlerinde yapılan Eşme Kilim Festivali, Ulubey Kanyon Festivali, Sivaslı Çilek Festivali gibi fuarlar ve festivaller gibi etkinliklerde Uşak bünyesinde kurulmuş olan Atlı Cirit takımlarının rekabeti gösteri olarak sunulabilir.
- ✓ Uşak'ta düzenlenen kongre, sempozyum vb. bilimsel toplantılarda Uşak'a özgü yemeklerden olan keşkek mutlaka en az 1 öğünde yemek olarak servis edilebilir. Yine söz konusu organizasyonların açılış veya kapanış galalarında, profesyonel folklor ekipleriyle Uşak Yöresi İslamoğlu Zeybeği gösterisi gerçekleştirilebilir.
- ✓ Uşak ilinin önemli el sanatlarından ve somut olmayan kültürel miras öğesi olan Eşme kilim dokumacılığı ile belgeseller çekilerek yerli ve yabancı basında tanıtımı gerçekleştirilebilir.
- ✓ Uşak il sınırları içerisinde bulunan ve her yıl yerli-yabancı birçok turist çeken, Ulubey Kanyonları, Taşyaran Vadisi gibi turistik çekim noktalarının girişlerine merkezi yönetimin kontrolü altında bulunan ve Uşak yöresine ait başta el dokuması kilimler olmak üzere diğer el sanatlarının satışının yapılabilmesi için satış ofisleri kurulabilir veya mevcut olanların etkinliği artırılabilir.
- ✓ Özellikle yaz mevsiminde Uşak köylerinde gerçekleştirilecek köy düğünlerinin bilgileri köy muhtarlıkları aracılığıyla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne aktarılabilir, Müdürlük ise bu bilgileri Uşak'a gününbirlik veya konaklamalı paket tur düzenleyen seyahat acenteleriyle paylaşarak tur programlarına "Uşak Köy Düğünü Ziyareti" etkinliği olarak ekleyebilir ve köylerdeki çeyiz serme âdetinin tanıtımı yapılabilir.
- ✓ 2018 yılında vefat eden ve somut olmayan kültürel miras insan hazinesi olan Ümmü Balyemez ile ilgili belgesel çekilerek, Eşme Kilim Dokumacılığının korunmasında ve yaşatılmasında faydalanılabilir.
- ✓ Ünü Türkiye sınırlarını aşan Uşak halılarıyla ilgili yurt içindeki veya yurt dışındaki başta müzeler olmak üzere, saraylar, malikâneler, müzayedelerdeki tarihi Uşak halılarının envanteri çıkarılarak tanıtımında kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Ar, H. ve Uğuz, S. Ç. (2015). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Turist Rehberlerinin Rollerine Yönelik Turist Algıları Üzerine Bir Araştırma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 8(41): 1406-1418

- Ayvacı, H. ve Gülcan, B. (2017). Türkiye de Turizm Animasyonlarında Somut Olmayan Kültürel Miras SOKÜM Ulusal Unsurlarına Bakış. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4 (1): 207–223
- Canyakan, S. (2015). Uşak – Bergama Örnekleminde İletilen Müzikler kullanımı ve Yaşanan Ritüeller. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 1-12
- Çalık, İ. ve Ödemiş, M. (2018). Gümüşhane İlının Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Sürdürülebilir Turizm Çerçevesinde İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(2): 233-249
- Çapar, G. ve Yenipınar, U. (2016). Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynağı Olarak Yöresel Yiyeceklerin Turizm Endüstrisinde Kullanılması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 4(Special issue1):100-115
- Çetinkaya, N. ve Yıldız, S. (2018). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsuru Erzurum Lavaş (Acem) Ekmeğinin Turistik Ürüne Dönüştürülmesine Yönelik Bir Çalışma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 430-452
- Çevik, S. ve Saçılık, M. Y. (2016). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Yenilikçi Turizm Ürünlerine Dönüştürülmesi: Bir Örnek Olay İncelemesi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* 47: 331-341.
- KTB. (2011). Tören Keşkeği Geleneği. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202350/toren-keskegi-gelenegi.html#:~:text=T%C3%B6ren%20Ke%C5%9Fke%C4%9Fi%20Gelene%C4%9Fi-,T%C3%B6ren%20Ke%C5%9Fke%C4%9Fi%20Gelene%C4%9Fi,T%C3%B6ren%20Ke%C5%9Fke%C4%9Fi%20Gelene%C4%9Fi%20ad%C4%B1%20verilmektedir>. Erişim Tarihi: 17.07.2020
- KTB (2013a). Halı Dokuma Geleneği. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-51121/hali-dokuma-gelenegi.html> Erişim Tarihi: 15.07.2020
- KTB.(2013b). Hıdırellez. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-131540/hidirellez.html> Erişim Tarihi: 17.07.2020
- KTB.(2013c). Zeybeklik Geleneği. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-51146/zeybeklik-gelenegi.html> Erişim Tarihi: 10.08.2020
- KTB.(2013d). Aşure Geleneği. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-51101/asure-gelenegi.html> 10.08.2020
- KTB.(2014a).Çeyiz Geleneği. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-131403/ceyiz-gelenegi.html> Erişim Tarihi: 10.08.2020
- KTB.(2014b).Diş Hediği Geleneği. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-131410/dis-hedigi-gelenegi.html> Erişim Tarihi: 10.08.2020
- KTB.(2015). İnce Ekmek Geleneği: Yufka ve Lavaş. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-139558/ince-ekmek-gelenegi-yufka-ve-lavas.html> Erişim Tarihi: 10.08.2020
- KTB.(2018). Ümmü Balyemez. Eşme Kilimi Dokuma Ustası. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-258790/ummu-balyemez-1941-2018.html> Erişim Tarihi: 17.07.2020
- KTB.(2020a). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Hakkında. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html> Erişim Tarihi: 28.07.2020
- KTB.(2020b). Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html> Erişim Tarihi: 28.07.2020
- KTB.(2020c). Kilimcilik. <https://usak.ktb.gov.tr/TR-75325/el-sanatlari.html> Erişim Tarihi: 17.07.2020
- Metin, T. C. (2018). Animasyon Hizmetleri Kapsamında Türk Gecelerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Bağlamında Değerlendirilmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements In Tourism, Recreation And Sport Sciences* 1(1): 34-44
- Oğuz, Ö. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. *Milli Folklor*, 25 (100): 5-13
- Pelit, E.ve Türkoğlu, T. (2020). Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynaklarının Turizm Çekiciliği Kapsamında Değerlendirilmesi: Ebru Sanati Örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7 (1): 1-30.

Resmi Gazete (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/01/20060121-1.htm> Erişim Tarihi: 27.07.2020

Saçlı, Ç. ve Avcıkurt, C. (2018). Destinasyon Tercihinde Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Önemi Uluslararası Kültür Turistleri Üzerine Bir Uygulama, Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(4): 1–14

Şahin, S. ve Özdemir, Ö. (2018). İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri İnternet Sitelerinde Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Ürünlerinin Tanıtılması. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (2): 563–583.

UNESCO (2015). What is Intangible Culturel Heritage? <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003> Erişim Tarihi: 27.07.2020

UNESCO (2020). UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi. <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi> Erişim Tarihi: 28.07.2020

Uşak Belediyesi (2014a). Uşak Coğrafi Yapısı. <https://www.usak.bel.tr/sayfa/cografi-yapisi/> Erişim Tarihi: 08.08.2020

Uşak Belediyesi (2014b). Cirit. <https://www.usak.bel.tr/sayfa/cirit/> Erişim Tarihi: 10.08.2020

Uşak Belediyesi (2018). Kültür Dokuyan Eller Sertifikalarını Aldı. <https://www.usak.bel.tr/icerikler/kultur-dokuyan-eller-sertifikalarini-aldi/> Erişim Tarihi: 11.08.2020

Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2020).Uşak Tarihçe. <https://usak.ktb.gov.tr/TR-160996/tarihce.html> 29.07.2020

TÜİK (2019).Yıllara Göre İl Nüfusları. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 Erişim Tarihi: 07.08.2020

www.haberler.com (2019). Her rengi ve deseni ayrı bir öyküyü anlatıyor. <https://www.haberler.com/her-rengi-ve-deseni-ayri-bir-oykuyu-anlatiyor-12264703-haberi/> Erişim Tarihi: 11.08.2020

yemek.haber7.com (2013). Keşkeksiz düğün yapmıyorlar. <https://yemek.haber7.com/yemek-tv/haber/1091889-keskeksiz-dugun-yapmiyorlar> Erişim Tarihi: 11.08.2020

yemek.com (2018). Etli Keşkek Yemeği. yemek.com/tarif/etli-keskek-yemegi/ Erişim Tarihi: 11.08.2020

www.mahalligundem.com (2020). Uşak Belediyesi 5. Geleneksel Atlı Cirit Turnuvası'nda kazanan belli oldu. www.mahalligundem.com/usak-belediyesi-5-geleneksel-atli-cirit-turnuvasi-nda-kazanan-belli-oldu/35750/ Erişim Tarihi: 11.08.2020

Eşme Kıranköy (2018).

<https://www.facebook.com/64600kirankoy/photos/a.255014341667886/388423931660259> Erişim Tarihi: 11.08.2020

www.tarifyaz.com (2020). Diş Buğdayı Tarifi. <http://www.tarifyaz.com/dis-bugdayi-tarifi/> Erişim Tarihi: 11.08.2020

www.yeniasir.com.tr (2020). www.yeniasir.com.tr/egemanisa/2020/04/18/koronavirus-tedbirleri-ramazan-hazirliklarina-yansidi Erişim Tarihi: 11.08.2020

videoara.ws (2020). İslamoğlu Zeybeği. <https://videoara.ws/?q=islamoglu+muzigi> Erişim Tarihi: 12.08.2020

www.haberturk.com (2018). Aşure Tarifi. <https://www.haberturk.com/asure-tarifi-asure-nasil-yapilir-iste-lezetli-asurenin-puf-noktalari-2151724> Erişim Tarihi: 12.08.2020

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html>